

Inhoud

Ter inleiding, 5

Afdeling I: Grammatica

Hoofdstuk 1. G. R. W. Dibbets

Voorgeschiedenis, 15

- 1.0. Inleiding, 15
- 1.1. Tot in de middeleeuwen, 15
- 1.2. Overgang, 18

Hoofdstuk 2. G. R. W. Dibbets

Grammaticale geschriften uit de zestiende eeuw, 23

- 2.0. Inleiding, 23
- 2.1. Orthografie, 23
- 2.2. Grammatica, 25
- 2.3. Vreemde talen, 32

Hoofdstuk 3. G. R. W. Dibbets

Grammaticale geschriften uit de zeventiende eeuw, 39

- 3.0. Inleiding, 39
- 3.1. Orthografie, 39
 - 3.1.1. Overzicht, 39
 - 3.1.2. Enkele algemene aspecten, 41
- 3.2. Grammatica, 43
 - 3.2.1. Overzicht, 43
 - 3.2.2. Enkele algemene aspecten, 46
- 3.3. Vreemde talen, 58
- 3.4. Foniek, 59

Hoofdstuk 4. J. Knol

De Nederlandse taalkunde in de achttiende eeuw, 65

- 4.0. Inleiding, 65
- 4.1. Chronologisch overzicht van de voornaamste primaire bronnen, 66
- 4.2. Enkele algemene aspecten, 70
 - 4.2.1. Taalreglementering, 70
 - 4.2.2. Hoe de regels te vinden? 72
 - 4.2.3. Waar de regels te zoeken? 73
 - 4.2.4. Traditionele grammatica en historische taalstudie, 78
- 4.3. Traditionele grammatica, 79

- 4.3.1. Algemeen, 79
- 4.3.2. Orthografie, 84
- 4.3.3. Etymologie, 87
- 4.3.4. Syntaxis, 96
- 4.4. Spraakkunsten voor het onderwijs, 99
- 4.5. Spraakkunsten voor buitenlanders, 100
- 4.6. Fonetiek, 100
- 4.7. Historische taalstudie, 101
- 4.7.1. Verwer, 102
- 4.7.2. Ten Kate, 103
- 4.7.3. Huydecoper, 105
- 4.8. De Nederlandse taalkunde aan het einde van de achttiende eeuw, 107

Hoofdstuk 5. D. M. Bakker

De grammatica in de negentiende eeuw, 113

- 5.0. Inleidende opmerkingen, 113
- 5.0.1. De stand van het onderzoek, 113
- 5.0.2. Actualiteit, 113
- 5.0.3. Indeling, 114
- 5.1. De probleemstelling, 114
- 5.1.0. Inleiding, 114
- 5.1.1. Late oudheid, 114
- 5.1.2. Middeleeuwen, 115
- 5.1.3. Humanisme, renaissance, 115
- 5.1.4. Descartes, Chr. Huygens, 116
- 5.1.5. Visies op taal, 116
- 5.1.6. Het vrijheidsideaal, 117
- 5.2. Eerste uitwerkingen van de probleemstelling, 117
- 5.2.0. Inleiding, 117
- 5.2.1. *De Abhandlung über den Ursprung der Sprache* (Herder 1772), 117
- 5.2.2. Hamann, 118
- 5.2.3. Wilhelm von Humboldt, 119
- 5.2.4. Taal als organisme, 120
- 5.3. De schrijftaalregeling 1804–1805, 121
- 5.3.0. Inleiding, 121
- 5.3.1. Weiland 1805, 121
- 5.4. Logische analyse, 125
- 5.4.1. Redekundige ontleding, 125
- 5.4.2. Becker, 127
- 5.5. Vergelijkende en historische taalwetenschap, 128
- 5.5.1. Rask, Bopp, 128

- 5.5.2. Grimm, 130
- 5.5.3. Vergelijkende en historische taalwetenschap te onzent, 131
- 5.6. Synthese en conflict, 133
- 5.6.1. Brill, 133
- 5.6.2. T. Roorda en L. A. te Winkel, 136
- 5.6.3. L. A. te Winkel en Steintal, 139
- 5.6.4. De logische analyse naar het onderwijs verwezen, 140
- 5.7. Taalkunde en natuurwetenschap, 141
- 5.7.1. Fonetiek, 141
- 5.7.2. Letterteken en letterklank, 144
- 5.7.3. Koerswijziging in de linguïstiek, 147
- 5.8. Natuurwet en subject, 148
- 5.8.1. De Junggrammatiker en hun invloed, 148
- 5.8.2. Taalen Letteren, 151
- 5.8.3. Het ontwikkelingsmodel onttroond, 151
- 5.8.4. C. H. den Hertog, 152

Hoofdstuk 6. M. C. van den Toorn

De Nederlandse spraakkunst in de twintigste eeuw, 161

- 6.0. Inleiding, 161
- 6.1. De traditionele grammatica, 161
- 6.2. De structurele linguïstiek, 170
- 6.3. De transformationeel-generatieve linguïstiek, 183

Afdeling 2: Lexicografie

Hoofdstuk 7. P. G. J. van Sterkenburg

De lexicografie in de middeleeuwen, 197

- 7.0. Inleiding, 197
- 7.1. Alfabetische lexicografie, 198
- 7.1.1. Eerste fase: de glossaria, 198
- 7.1.2. Tweede fase: de vocabularii, etcetera, 200
- 7.2. Systematische lexicografie, 202

Hoofdstuk 8. F. Claes

De lexicografie in de zestiende eeuw, 205

- 8.1. Van schoolboekjes naar woordenboeken ($\pm 1514-1570$), 205
- 8.1.1. Twee- of meertalige schoolboekjes, 205
- 8.1.2. Systematische woordenboeken, 206
- 8.1.3. Speciale woordenboeken, 207
- 8.1.4. De eerste eigenlijke woordenboeken, 207
- 8.2. Drie woordenboeken uit Plantijns drukkerij (1562-1599), 209

- 8.2.0. Inleiding, 209
- 8.2.1. Het Dictionarium tetraglotton, 209
- 8.2.2. De Thesaurus Theutonicae linguae, 210
- 8.2.3. Kiliaans Dictionarium Teutonico-Latinum, 210
- 8.2.4. Invloed van de woordenboeken uit Plantijns drukkerij, 215

Hoofdstuk 9. F. de Tollenaere

De lexicografie in de zeventiende en achttiende eeuw, 219

- 9.1. Tweetalige woordenboeken, 219
- 9.2. Woordenboeken van het Nederlands, 225

Hoofdstuk 10. F. de Tollenaere

De lexicografie in de negentiende en twintigste eeuw, 229

- 10.0. Inleiding, 229
- 10.1. Het Woordenboek der Nederlandsche taal, 229
- 10.2. Het Middelnederlandsch woordenboek, 238
- 10.3. De kleinere woordenboeken, 240
- 10.4. Nieuwste ontwikkeling, 242

Afdeling 3: Filologie

Hoofdstuk 11. M. J. M. de Haan

De filologie en haar hulpwetenschappen, 249

Afdeling 4: Plaats- en persoonsnaamkunde

Hoofdstuk 12. M. Gysseling

Geschiedenis van de plaats- en persoonsnaamkunde, 271

- 12.1. Plaatsnaamkunde, 271
- 12.2. Persoonsnamen, 278
- 12.3. Familienamen, 280

Afdeling 5: Dialectkunde

Hoofdstuk 13. J. Goossens

Geschiedenis van de Nederlandse dialectstudie, 285

- 13.1. De voorwetenschappelijke tijd, 285
- 13.2. Neogrammatische dialectologie, 287
- 13.3. Expansieologische dialectologie, 291
- 13.4. Structurele en intern-linguïstische dialectologie, 299
- 13.5. Nieuwe stromingen, 304
- 13.6. Geschiedenis van de dialectwoordenboeken, 306

Afdeling 6: Neerlandistiek “extra muros”*Hoofdstuk 14. W. Thys**Neerlandistiek “extra muros”, 315*

- 14.1. Historisch-geografisch overzicht van het vak Nederlands aan buitenlandse universiteiten, 315
 - 14.1.1. Europa, 315
 - 14.1.2. Buiteneuropese landen, 316
- 14.2. Nederlands in het buitenlandse curriculum: ideaal en realiteit, 327
- 14.3. Neerlandistisch onderzoek aan buitenlandse universiteiten, 329
- 14.4. Het Nederlands als vreemde taal, 330
- 14.5. De neerlandistiek buitengaats en de Nederlanders en Vlamingen in de wereld, 331
- 14.6. De zorg voor extramurale neerlandistiek vanuit het binnenland, 333

*Bibliografie, 339**Persoonsnamenregister, 383**Register van anonieme publikaties, 393**Verklaring van termen, 396*